

બીલીમોરા અને નવસારીના હીલ્સા પરસ્તો વિષેનો ખ્યાલ.

રચનાર—લીમણલાલ પેસ્તાનજી બગાશી.

સાખી.

નેવાને જઈએ ફરેતી માછીવારે હાલ હાલમાં,
માછીઓને ઘેરે તે ધુણે છે છુટા બાલમાં,
બેડી હશે ભંગ ઉગાડી તે પોતાની તાલમાં,
મતરેલી સોપારી લઈને રાખી હશે ગાલમાં
અગરબતી ને નારીએલ સુકાને ખીજ થાલમાં
કેવા ફંદામો ફસી છે માછીઓની ભલમાં
ખાસડાં જગનાં પડે છે, કંઈ નથી એ માલમાં
એવી રાંડોનું ગયું ક્યાં મોત આ દુકાલમાં

ઘોશો.

નરક ફંડ તમારે સાર છે,
જગતમાં મોટું કાળું છે ;
તમોને બેહેસ્ત અકાર છે,
દોજખ તમને બહુ પ્યાર છે,
દીવસના ત્યાં તો અંધાર છે,
રાખશ લોકોનું નગાર છે ;
આખરે રીખી રીખી મરશે,
કરંતુક તમો ભરશે.

લાવણી-રંગત મેરીગનની.

કલજુમનો પાદારો આશુ થયો દુનીયામો-મારી જન, નાપાકી દોર થયો જરી,
દોજખની નારોથી આજ કાલ બગડી નવસારી.
કું કહું હકીકત કાન ખરીને સમજો; મારી જન-કહું છું ત્રીસ વેરસતી વાત;
ધુણનારીનો કહું દાખલો કેવી દશે કમગન!
દાલમો આપું એ બદીને નામુદ કરવી; મારી જન-જેઠાં કોઈ ખડતલ ખરો જ નન,
વલસાડમા એક હતો પારસી ઘણાજ હીમતવાન.
લખીયો કાગળ લેનાપર હકીકત સાથે; મારી જન-તુરત તે આપો બારીયાવાડ,
સરવે ચાતે કહી હકીકત ધુણનારીનો સાર.

શેર.

તે હતો બાંધાતો હીમતવાન તે શુભ,
સરવે વાતે તે હરેક કામમાં પુરો,
નહીં હતો કોઈથી વાતમો તે અધુરો,
બાપુ વલસાડો પેહલવાની કંગુરો.

મારી જન-રવીવાર મુકરર કાથો ધારી, દોજખની નારોથી આજકાલ બગડી નવસારી.

ચાક ૧.

નીકલીયા ઘરેથી સંપ કરીને ચલાશે; મારી જન-હડવું નહી કોઈએ હીમત હારી,
ફના ફાત્યો કરી દમને કાદો નામ બારી.
ચારોએ લીધી મજબુત લાકડી સાથે; મારી જન-ધુણતાં બ્યા બ્યાં નરનારી
કાયદો બાબુ મુકીને કીધો “ મારશલ લો ” જરી.
ધુણતો તો ત્યાં એક હલકી વરણુનો ઢેડો; મારી જન-નાસવા લાગો ખેડોની સાથ,
પહેલે પકડી કીધો મસાલો, જનમની રહેશે યાદ.

શેર.

ગામડેની હતી એ પારસી જનની નારી,
એક હતી પારસણ મલેસરી ઘરબારી,
લાવીંતી આપવા એ ઇગર એ સાડી,
થઈ ગઈ ઢેડાની ત્યાં મજબુત ખુદારી.

મારી જન-લાગી ત્યાં શરમીંદગી બારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી,

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાષ્ટ્ર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૭૫૮૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દિવ્ય, ૫૨૮-૧૭૧ પિણ

વિષય ૬-૩

શ્લોક ૨.

થઈ ખમર દસતુરજ દારખજીને ઘેરે, મારી જન-બોલાવી મંગાવીયા અમને,

કામ બજાવી આયા, શાખાસી આપું છું તમને.

તે નાખકોને છોડી દીધી એ બોલું, મારી જન-સાવરી હતી અમારી પાસ,

કોની બેરી ને કોણની વહુ, હું કરતે તેની તપાસ.

ત્યાં વહાલાંને તેડી ફજેતી કરતે; મારી જન-સાંબળો દારખજી દસતુરજ

આપણી કામની થાને ફજેતી, તેથી રહ્યાથા દુર.

શેર.

ક્યાં ગયા તે દસતુર દેશાઈ દાવર ગાજી,

કેમ છોડી બેઠા છે હવે ધરમની આજી,

દોજખી પાપીને જોઈ ધાવો છે રાજી,

દેખાડો લોકોને ખાલી દુરતાજી.

મારી જન-સાગે છે જખમ સોને કારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ

બગડી નવસારી.

શ્લોક ૩.

બંધ થયું તે વખતે નવસારી ધુલુવાનું-મારી જન-કાલીયાવાડી કરીને ગામ,

ધુલુનો ત્યાં એક બીજો બાંહેલો, જેનું હરગોવન નામ.

ફરતા ફરતા ત્યાંનીકલી ગયા જન ચહારો મારી જન, હતી તે સુંદર ચાંદની રાત,

મલીયા જઈને બાંહેલાને, કીધી સંકુકે વાત.

ધુલુવામો નથી કંઈ શંકા, જુત કે ડાકણ. મારી જન-પેટને થકી સરવે સાધન,

મત્રે છે અમને પેટ ભરીને દહી, દુધ માંખણ.

શેર.

બંધ કરીશ તમારી જાતને મારે હાથે,

જુએથી જખન બેસી રહો નીરાળે,

આપું છું વચન હું તમોને મારે હાથે,

દોસમાં ના રાખો જુદાઈ કંઈ બી વાતે.

મારી જન-નથી કરતો હું જુલમમારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ

બગડી નવસારી.

ચોક ૪.

જગત યાવો તમે બીલીમોરાના લોકો-મારી જન-કરો તમે ધુણવાનું નાખું,
 જનતા ઇલાજે તમે કરીને ઠેકાણે લાવો શુધ.
 તમે વાંચો ચહનામું જરાથોસ્તનું કરમાન-મારીજન-શું નસીબત કરી
 ગીયા તમને,

પુતપરસ્તી છોડો તમે, ગમ લાગે છે અમને.
 કુણના ધર્તીએ નરકમાં નાખી દેઓ-મારીજન-છોડી દો તમે બધું કુદરાન,
 જામાં પર લેવો નામ યથાનું નહીં તો થશે હેરાન.

શેર.

નહીં મલી જગા પીરોને બીજાં કોઈ સહેરે,
 પછી આવી લાગા ઝીના જગાને ઘેરે,
 થઈ એથી તો સામી માછનને લેહેરે,
 થઈ દેવ દરજની ધીભરા બાણુને મેહેરે.
 મારી જન-જગતની પડશે શીટકારી-દોજખની નારોથી આજકાલ
 બગડી નવસારી.

ચોક ૫.

હવે આંખ ઉઘાડો બીલીમોરાના લોકો-મારી જન-ઉંધાર્થ કેમ ગમ છે
 અનજુમન ?

સાંભળો કાન ખોલીને યાય છે ફના કાતીયો ધન.
 માછણુ પહેરે છે રેશમી ઘાટની સાડી-મારી જન, આંગપર દાગીના ભરપુર,
 એ ત્રાસત છે પારસણોની કરવી પડશે મનજુર.
 ત્યાં કારબારમાં જુવાન પારસી જાને-મારી જન-“ઈનતરપીનતર”નું કરે તે કામ,
 દીવાખની હાર કુલોના કરે તે ઈનતેજમ.
 એ કામનો છે ખરો બદખાલ-મારી જન-મોઢાપર લીયાનતીઓનું નુર,
 એવી છંદગી ગુમરીને જુવાની કરે છે ધુત્ર.

શેર.

કાંપે છે મવકલ મોત તમોથી થર થર,
 દોજખના દેવથી સમજી રાખે છે મનપર,
 વખત આવે પડશે કુખ જે તનપર,
 વલ્લ વગરના બીખ માંગશે ઘર ઘર,
 જુહાફી દોર ના રહેશે જણો ધડીભર,
 જગતના લોકો હમશે તમેને ખડ ખડ.

મારી જન-હમણાં તો એશકરે. ભરી-દોળખની નારેથી આજકાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૬.

હવે પુછું હકીકત શરૂની રીતે તમને-મારી જન-ગણોછો તમે મઝાદ્ય પ્યારી-
ધમાન ખાતર જન તમારો બખશો છો ભરી.

જેનખી લોકોનું શહીદોમાં છે નામ-મારીજન-ઉમતને ખાતર થયા કુરખાન,
કાશીરોને હાથે પ્યાસા આપ્યો પોતાનો જન.

શેર.

જે પાણી લેવા ગયો ચાલી અપ્યાસ,
કાશીરો જલ્દી આવી લાગા ત્યાં પાસ,
તીરોનો માર ત્યાં ચાલી રહ્યો તો ખાસ,
જ્યાં સુકાઈ થયો જીવનો નાશ.

મારી જન-રડતીથી ચાલી સકાના ભારી-દોળખની નારેથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૭.

તમે સમજો દીલમે મુસલમાનો દીનદાર, મારી જન-ઉમતને ખાતર થયા કુરખાન,
તેજ ઉમત છો તમે, સાંબળો હકીકતે મહેરખાન.

તમે નજરે જુવો છો કંઈ વરસોથી ભાઈ-મારીજન-દીલમાં નથી રાખતા ઝનુન,
ધાંચી ગોલા દેડા માછી જાતના છે તે મધુન.

શેર.

ક્યાં ગયા અસલના મુસલમાનો ભાઈ ?
જુવો છો નજરે બદકેલી ગુમરાઈ,
પીરોની દરવાની કરે છે ને હવકાઈ,
નીચ કામ થઈને કરે છે ત્યાં સરસાઈ.

મારી જન, કરે ત્યાં ગોલો જમાદારી-દોળખની નારેથી આજકાલ બગડી નવસારી.

ચોક ૮.

એ વાન વધુ કહું અકલની મોમીનો-મારીજન-કહો તમે સત્ય વચનની વાત
ચાલીઆઓની તુરબત એક કે એ રહે છે આખા ?

બીન અક્ષીનેખી પુછી જોશો જેવારે-મારીજન-કરશે તે કયું નહીં સંખાત
એ તુરબત જે માને તેને કહેવો ખરે કમખાત.

૨૧
શેર !

જે બીલીભોરામાં ધુણે છે ઝીનો ગોણો,
પઈસાથી ભરે છે ગાત દીવસ તે ખોલો,
સોમી માછલ્યુનો પારસણો પર ડોળો,
એ કગાઈ નહીં તો બીજું શું તે ખોલો ?

મારી જન-આગલ ૧૭૨૧ તમને ભારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૯.

તમે હવુખી ચેતી બીલીભોરાના લોકા-મારી જન-ગઈ ક્યાં તમારી એ શુધ યુધ ?
જરથોસ્તી ધરમને તથા ધર્મ થઈ જશો નામુદ.
કંઈ હશે નુખમમાં ફેર, અમને લાગે છે; મારી જન-ત્યાં લગણુ અને નહીં એ ગાન,
વગર મલાહજો ગોલાને ત્યાં પડી રહે દીન રાત.

શેર.

કોઈ નીકસે જરથોસ્તી ખરી માયનો પુત,
ગોલા માછલ્યુને કરી દીએ નામુદ,
જે મારે બુસકો આ રણુમાં સામુત,
ત્યારેજ ઉઘટે શેડીયાઓની શુધ યુધ.

મારી જન-મુંડાવો તમે મુછ દાઢી દોજખની નારોથી આજ કાલ બગડી નવસારી.

ચોક ૧૮.

ધરખાર છોડીને પડી રહે ધુણવામાં-મારી જન-વરસા તક રહે ગોલાને ઘેર,
મનમાં સમજો નરનારી, તે હમગત છે કે દેડ ?
તે ઘેરમાં રહે છે સરવે ન્યાતના મરદો-મારી જન-ગયે કેમ સમજો નરનારી,
એમલાહજો ફેરે ઘેરમો, ખુટી પર સાડી.

શેર.

મનથી સમજો છે હું છું પાક પતીંગત,
પરદામાં પાંગે જરદો, નામ ખીજ,
શીખામણુ સાંભળી કહેશે જાંથી મરીજ,
નથી અનગુમનની બીક, તું જાંથી-હડીંગ.

મારી જન-એવીને શું સમજો ધારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૧.

ગાએકવાડી રાજમાં સુખો હતો બાલાદુર-મારી જન-સંવત ૧૬૫૩નું તે સાક્ષ,
આવી લાગા બીલીમોરામાં આપો તેવોને ખ્યાલ.
અઅર કાદતાં તેવોને માલમ પડ્યું-મારી જન-રહે છે એક ગોશો ધુણનાર,
હુકમ કીધો કે બાંજ તોડીને કરે ત્યાં સર્વળું ખુદાર.

શેર.

મસલાન કરીને બીજો હતો ધુણનારો,
અણસમજીને તે હંમેશનો ઠગનારો,
લાંકાને કાઢીયો પરદેશનો રહેનારો,
ગુપ્તો હતો જે સાચાનો કહેનારો.

મારી જન રમ્યનતી રાખે અઅરદારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
અગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૨.

જે બીલીમોરામાં અનજીમનનું ફંડ છે-મારી જન-સરવેથી વધુ તેમાં નાણું,
અનજીમનના ગંવાર અંદર ચાય ખાનું.
સરવે ચીજો ગોઠા જીણાને ત્યાંની-મારી જન-નારીએલ ધી ચોખાને જીળ,
એ બધી ચીજ છે કિતારમાંની નથી કશી સંભાલ.

શેર.

શું નથી બીજી દુકાન બીલીમોરામાં ?
નાંખો છો પૈસા જીણાના ખોળામાં,
હું સમજીવું છું વાત બહુ થોડામાં,
અબણ લોકોની અકલ રહે જોડામાં.

મારી જન-બીલીમોરા તારી તે બલીદારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
અગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૩.

જરથોસ્તી ધરમને માને ખરાં જે દીલથી-મારી જન-નહીં રહે કાઈ દીન દુખીયારો,
રહે મોઢાં પર નુર હંમેશાં, રહે તે સુખીયારો.
એ દીન દુખાઉને જોશો તમા જેવારે-મારી જન-ન જોશો જરા રતી પણ નુર,
એવા લોકોની જીંદગી ઉપર પડે હંમેશાં ધુળ.

શેર.

નહીં આવે મદદમાં તમોને ધીઅરો બાણો,
જીણા ગોશો ને ત્રીજો જીણો મામો,

ત્રીકમ ગોસો ના જોડે તમારી સામે,
આ ફનીયાથી ગુમ થશે તમારાં નામો;
મારી જનન-દોળખી શું જાણે ફનીયાદારી, દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક્ક ૧૪.

જો કહી કહીકન ખેડે બોલ છે સાચો-મારી જનન-સરવે જે અદ્વરોનાં નામ,
મેળુદ છે તે અમારી પાસે હરને ઠેકાણું ગામ.
જો રહેશે ધર્તીમ હર્મેશનું જે ચાલુ મારી જનન-કિધાડ કરશું લખી અદનામ,
ત્યારેજ ઉદ્વડશે આંખ સરવેની જોડેની ધનિતેજમ.

શેર.

પાળીની ઉપર પથર નથી તરવાનો,
એવી નાપાકોથી કમુ નથી ડરવાનો,
આયો છે વખત ધુલુનારાં મેરવાનો,
તમે દોળખીઓને હવે દેડે કરવાનો.
મારી જનન-મારશો ગુનાહની ચીચીયારી, દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક્ક ૧૫.

હું હાલ તુરત ખામોશ રહું છું ભાઈ-મારી જનન-જોડેનું કેવો જમે છે રંગ,
સુધરે છે કે બગડે છે તે જણાઈ જશે દંગ.
તેજને ચીમકી બસ છે આ વખતમાં-મારી જનન-જોવાનો હશે જેવોને સંગ,
આવી તમારી નામેચીથી શેતાન થાશે દંગ.

શેર.

ધુલુનારાનો છું આપ, ભુતનો કાકો,
નાચુદ કરવામાં પડી ગયો છે સાખો,
તે ખુબ વીચારી તમારા મનમાં રાખો,
ગુમરાહી તમારી સંડાસ અંદર નાખો,
મારી જનન-નામ છે લીમજી બંબાલી-દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

આ ચોપાન્યું “ગુજરાત સ્ટાન્ડર્ડ પ્રેસ” હરીજ મન્જીવ સુરતમાં
શ. ઉત્તમરામ ઉમેદરામ રેશમવાળાએ છાપ્યું છે અને મી. લીમજીભાઈ
પેસનજી બંબાલીએ બારીઆવાડ, નવસારી ખાતેથી પ્રગટ કીધું છે.

